

Šta je autoritet?

Mihail Bakunjin

1871

Šta je to vlast? Nije li to neumitna sila prironih zakona koji se ispoljavaju nužnim sledom pojava u svetu prirode i društva? Zaista, protiv takvih zakona pobuna ne samo da je zabranjena - ona je čak neizvodljiva. Mi možemo pogrešno da ih shvatimo ili da ih uopšte ne razumemo ali moramo im se pokoriti; oni čine bazu i osnovni su uslov našeg postojanja; oni nas okružuju, prožimaju nas, određuju naše kretanje, mišljenje i dela. Čak i onda kada mislimo da im se ne pokoravamo, mi samo pokazujemo njihovu svemoć.

Da, mi smo u potpunosti robovi tih zakona. Ali u takvom ropstvu nema poniženja, to u stvari i nije ropstvo. Ropstvo pretpostavlja gospodara zakonodavca koji mu komanduje, dok ovi zakoni nisu izvan nas, oni nam pripadaju, određuju naše biće naše celokupno bivšovanje, - fizičko, intelektualno i moralno: živimo, dišemo, ponašamo se, mislimo; mi želimo samo posredstvom tih zakona. Bez njih, mi i ne postojimo, mi nismo! Odakle nam onda snaga i želja da se borimo protiv njih? U čovekovom odnosu prema prirodnim zakonima postoji samo jedna sloboda, a to je sloboda prepoznavanja i primene ovih zakona na sve širem polju saobraženja sa objektom kolektivne ili pojedinačne emancipacije odnosno očovečenja koju čovek sledi. Ovi zakoni, kad ih jednom prepoznamo, predstavljaju autoritet, koji za većinu ljudi, nije više stvaran. Neko mora biti buržoaski ekonomista da bi negirao zakonitost kojom dva puta dva jesu četiri. Neko mora imati mašte da poveruje kako vatra ne sažiže ili da voda ne plavi, osim ako ne potraži utočište u nekom drugom prirodnom zakonu. No ovi otpori, ili pokušaji ludih maštarija nesumnjivo su izuzeci. Moglo bi se reći da većina ljudi u svom svakodnevom životu skoro apsolutno priznaje vladavinu zdravog razuma - odnosno, vladavinu zbira prirodnih zakona koji su opšte poznati.

Nesreća je u tome što veliki broj prirodnih zakona već priznatih od strane nauke ostaje nepoznat masama zbog predostrožnosti postojećih vlada, koje, kao što znamo, postoje samo radi narodnog dobra. Ima tu još jedna teškoća, naime, da većina prirodnih zakona koji su povezani sa razvojem ljudskog društva a koji su potpuno nužni, nepromenljivi, kobni jer vladaju svetom prirode, nisu ispravno prepoznati i postavljeni od same nauke.

Jednom, kada budu naučno utemeljeni, kada od nauke zahvaljujući širokom sistemu narodnog obrazovanja i podučavanju pređu u svest svih pitanje slobode biće sasvim rešeno. Najtvrdoglaviji autoriteti moraju priznati da tada neće biti potrebe za političkim organizovanjem niti za upravljanjem ili zakonodavstvom. Te tri stvari, bez obzira jesu li proistekle voljom vladara, ili glasanjem na parlamentarnim izborima uz opštu saglasnost, koje bi se čak mogle ravnati prema sistemu prirodnih zakona (što nikada nije, niti će ikada biti slučaj) uvek su podjednako kobne i neprijateljske za slobodu masa, počevši od same činjenice da masama nameću sistem spoljašnjih i baš zato despotskih zakona.

Slobodu čovek može dostići samo ako se pokorava prirodnim zakonima zato što ih je prepoznao kao takve, a ne zato što su oni njemu nametnuti nečijom spoljašnjom voljom, bez obzira da li Božanskom ili ljudskom, kolektivnom ili pojedinačnom.

Pretpostavimo akademiju, sastavljenu od najčuvenijih predstavnika nauke; zamislimo ovu akademiju opterećenu sistemom pravnog i organizacionog regulisanja jednog društva, inspirisanu samo čistom ljubavlju za istinom, koja ne stvara nista do zakona u potpunom skladu sa poslednjim naučnim otkrićima. Ja mislim da bi takvo zakonodavstvo i takva organizacija bili čudovišni i to iz dva razloga: prvo, društvene nauke su uvek i nužno nesavršene, ako uporedimo ono do čega su došle sa onim što jos preostaje da bude otkriveno, za njih možemo reći da su još u povelju, kada bismo pokušali da čovekov svakodnevni život, društveni i individualni, postavimo u strogu vezu sa poslednjim naučnim otkrićima. Osudili bismo društvo i pojedince da na Prokrustovoj postelji mučenički pate što bi ih na kraju sasvim ugušilo jer život je beskrajno složeniji od nauke.

Drugi je razlog ovaj: društvo koje bi se podvrglo pravnim zakonima donetim na akademijama, ne zato što samo po sebi razume racionalni karakter tih zakona, korisno – u tom slučaju postojanje akademije bilo bi beskorisno – već zato što su ovi zakoni doneti na akademiji nametnuti društvu u ime nauke koja ih je donela bez razumevanja - takvo bi društvo bilo ne društvo ljudi - već životinja. Bilo bi to drugo izdanje onih izaslanstava u Paragvaju koja su tako dugo bila podvrgnuta vladi Jezuita. Takvo bi društvo sigurno, ubrzo palo na najniži stepen idiotluka.

Postoji, međutim, i treći razlog koji bi takvu vladavinu učinio nemogućnom, naime, da naučna akademija raspolaže vrhovnom vlašću, kako bih rekao, potuno, pa čak i ako bi bila sastavljena od najumnijih ljudi, ona bi ubrzo skončila u vlastitoj nemoralnosti i intelektualnom nepoštenju. Čak i danas sa ono nekoliko privilegija koje im se priznaju, takva je sudbina svih akademija. Moćni naučni autoriteti neizbežno postaju šonje kada postanu akademici, služeno ovlašćeni stručnjaci. Gube spontanost, svoju revolucionarnu smelost i onu energiju, uznemiravajuću i pustošnu, toliko karakterističnu za genije, a koja je oduvek bila pozvana da uništi stare, klimave svetove i postavi osnove novim. Oni neizbežno postaju uglađeni, stiču praktičnu "žicu" i smisao za korisno, a gube u jačini svoje misli. Jednom recju, postaju nepošteni.

To je karakteristično za privilegije, za svako privilegovano mesto, da ubija duh i srce u čoveka. Privilegovan, bilo praktično bilo ekonomski, čovek je u srcu i duši izopačen. To je društvena zakonitost bez izuzetka, primenljiva kako na nacije, tako na klase, korporacije i pojedince. To je zakon jednakosti, vrhovni uslov slobode i humanosti. Osnovni predmet ove rasprave je da tačno pokaže ovu istinu u svim vidovima ljudskog života.

Naučno telo kome je povereno da upravlja društvom, ubrzo bi se raspalo, jer bi se posvetilo ne vise nauci, već nečem potpuno drugom, a to bi kao i uvek kada su u pitanju državni organi bilo, opet, večno zaglupljivanje tog društva koje mu je povereno i u kome bi, shodno ovome, sve više rasla potreba da jedno takvo telo vodi o njemu računa.

Ono što se pokazuje istinitim za naučne akademije, istinito je takođe i za sve birače i zakonodavne skupštine, čak i za one koje su jednoglasno izabrane. Kad je reč o ovim drugima one mogu da obnove svoju strukturu, to je tačno, ali to ne sprečava da se u roku od nekoliko godina obrazuje telo sastavljeno od političara koje je činjenično a ne zakonski privilegovano i koje posvećujući sebe isključivo upravljanju javnim poslovima zemlje na kraju obrazuje neku vrstu političke aristokratije ili oligarhije. Dokaz za to su Sjedinjene Američke Države i Švajcarska.

Sledsveno tome, nisam za zakone donete spolja, niti sam za vlast - jedno, u stvari, postaje neodvojivo od drugog - a oboje teže da porobe društvo i donesu ponižavajuće zakone.

Da li to znaci da ja odričem svaku vlast? Daleko od toga. Po pitanju cipela obraćam se autoritetu obućara, a kada se radi o kući, kanalima i putevima konsultujem arhitektu ili inženjera. Za određena znanja tražim savet od stručnjaka iz tih oblasti. Ali ja ni obućaru, kao ni arhitekti ili stručnjaku ne dopuštam da mi nameće svoju vlast. Ja ih slušam slobodno, sa svim mogućim poštovanjem njihove pameti, karaktera, njihovog znanja, zadržavajući uvek svoje nepobitno pravo da ih kritikujem i primam od njih onoliko koliko sam želim. Ja se ne zadovoljavam obraćanjem samo jednom autoritetu u nekoj, posebnoj, oblasti - ja se raspitujem kod nekolicine. Upoređujem njihova mišljenja i opredeljujem se za ono što mi najviše odgovara. Samo, ja ne priznajem nepogrešive autoritete, čak i po specijalnim pitanjima; prema tome, ma koliko poverenja imao u poštenje i iskrenost ovih stručnjaka ne verujem u potpunosti nikome. Takvo bi verovanje bilo pogubno za mene, za moju slobodu čak i za uspeh mojih poduhvata. To bi me odjednom prevorilo u glupog roba, u instrument što izvršava tuđe sugestije i tuđu volju.

Ako se do određene granice i onoliko koliko smatram neophodnim povinujem autoritetu stručnjaka pokazujem svoju spremnost da slušam njihove savete ili čak uputstva to je zato što me niko, ni Bog ni čovek ne prisiljavaju na to. U suprotnom, ja bih sa užasavanjem odbio njihove upute i usluge i pozvao đavola da im uzme mudrost. Siguran sam da bih platio gubitkom slobode i samo poštovanja taj delić istine a upleo bih se u mnoštvo laži koje bi mi oni mogli dati.

Povinovao sam se autoritetu određenih ljudi jer mi to nameće moj vlastiti razum. Svestan sam sopstvene nesposobnosti da shvatim bilo koju veću ljudsku istinu u njenoj sveobuhvatnosti i složenosti. Ni najveća pamet ne bi bila sposobna da je spozna celu. Stoga je za nauku kao i za industriju neophodna podela i udruživanje rada. primam i dajem – to zivot dostojan čoveka. Svako upravlja i svakim se upravlja. Ne postoji utvrđena i stalna vlast nego stalne i uzajamne promene privremenog karaktera, i iznad svega dovoljne vlasti i podređivanja.

Isti taj razlog, sputava me da priznam stalnu, sveopštu vlast, jer ne postoji univerzalni čovek, koji bi bio sposoban da shvati bogatsvo detalja (bez kojih je naučna primena u životu nemoguća) u svim naukama i oblastima društvenog života. Ako takva univerzalnost bude ikada ostvarena kod nekog čoveka i ako on poželi da bude ispred svih ostalih, da postavi svoju vlast iznad drugih, bilo bi neophodno ukloniti takvog čoveka iz društva, jer njegova bi vlast neizbežno pretvorila sve ostale u robove i imbecile. Nisam uveren u to da bi društvo trebalo da zlostavlja genije, kao sto je to do sada uvek bilo, no, isto tako, ne mislim da bi trebalo da im se dopušta previše, a još manje da im se daju privilegije ili isključiva prava, pa ma o kome se radilo. A sve to iz trojakog razloga: prvo, često bi se događalo da ludaka greškom zamenimo genijem, drugo, jer bi ovakav sistem privilegija čak i pravog genija napravio šarlatanom da bi ga zatim srozao i obezvrديو, i na kraju, zato sto bi to ustoličilo genija kao gospodara nad samim sobom.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Mihail Bakunjin
Šta je autoritet?
1871

Prevod: Milorad B. Popović i Stanislava Zajović. Izvor: časopis Vidici, br. 5/1982, str. 9-12.
Online izvor: old.kontra-punkt.info

anarhisticka-biblioteka.net